

lielāku akcentu Latvijas vēsturnieku kongresā, būtu tieši saimnieciskās vēstures akcents, kā to pēc plenārsēdes diskusijā uzsvēra arī Ēriks Žagars. Lai cik svarīgs Latvijas sabiedrības vēsturei būtu 1940. gada okupācijas atzīšanas (vai neatzīšanas) fakts (kura aktualitātes apstiprināšanai plenārsēdē pat divkārt tika pieminēta žurnālista Jura Paidera līdzautorībā sarakstītā grāmata), šī politiskā akcenta izvirzīšana priekšplānā pār saimnieciskiem jautājumiem šodien vairāk, šķiet, izskatās nevis pēc akadēmiskas, ietekmēm nepakļautas pieejas, bet pēc atrautības no situācijas realitātes. Tāpat kā pārliela uzmanības saasināšana uz Krievijas propagandas aktivitātēm, atstājot nepieminētus ne savus propagandas darbus (filma “The Soviet Story”, kurā propaganda, kā jebkurā autora darbā, ir jau pašā materiālu atlasē), ne citas un varbūt ne mazāk bīstamas ārēju ietekmju izpausmes. Arī vēsturniekiem savā pozīcijā būtu jāmēģina vismaz apzīmēt satraukumu par straujo “ekonomisko emigrāciju” un šodienas pārmaiņām sabiedrībā – kaut vai vadoties no tīri pragmatiska aprēķina, jo katram vēstures pētījumam ir vajadzīgs vismaz vēl viens lasītājs bez paša autora.

Sekojojot laikmeta garam un jauno tehnoloģiju iespējām, kongresa materiāli – arī nolasīto ziņojumu audiomateriāli –, tāpat kongresā pieņemtā nobeiguma dokumenta pamatversija ir iepazīstami Latvijas vēstures mazās bibliotēkas atbalsta fonda interneta mājaslapā “demoshistoria.lv”. Kongresā nolasītie referāti nākamgad tiks arī izdoti zinātnisku rakstu formā.

Uldis Krēšlīšs

LATVIJAS VĒSTURNIEKU I KONGRESS,

1. SEKCIJA “LATVIJAS AIZVĒSTURES PROBLĒMAS”

Latvijas aizvēstures problēmu izgaismošanai un risināšanai veltītajā sekcijā referenti no Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta, LU Vēstures un filozofijas fakultātes, kā arī Latvijas Nacionālā vēstures muzeja kopumā prezentēja septiņus priekšlasījumus.

Senākā aizvēstures posma problēmām pievērsās Ilze Loze. Referente, balstoties uz pašas arheoloģiski pētīto Lubāna ezera apkārtnes akmens laikmeta apmetņu bagātīgo materiālu, izsekoja Latvijas teritorijas neolīti-zācijas procesam, tā dažādajām norisēm.

Trīs referāti bija veltīti etnisko jautājumu risināšanai un pārskatīšanai. Jānis Ciglis pievērsās austrumbaltu jautājumam bronzas un dzelzs laikmetā. Pamatoties uz valodniecības datiem un arheoloģiskā materiāla īpatnībām, tika iztirzātas to izveides, izplatības un identifikācijas problēmas saistībā ar blakus esošajām Baltijas somu un slāvu kultūrām. Elīna Guščika analizēja literatūrā pieņemto agrā dzelzs laikmeta uzkalniņu kapulauku etnisko dalījumu austrumu un rietumu grupā. Tika izvērtēta šī dalījuma pamatotība saistībā ar agrā dzelzs laikmeta kolektīvo identitāti uzkalniņu kapulauku areālā. Andrejs Vasks risināja sarežģīto Indriķa hronikā pieminēto vendu problemātiku Latvijas aizvēsturē. Tika pārskatītas gan līdz šim izvirzītās

teorijas par to izcelsmi un likteni, gan arī, balstoties uz jaunākajiem arheoloģiskajiem pētījumiem Ziemeļkurzemē, izvirzīti un apstiprināti jauni pieņēmumi.

Aizvēstures beigu posma dažādām sociālajām problēmām bija veltīti divi referāti. Antonija Vilcāne veica lielāko Latvijas pilskalnu arheoloģiskā materiāla salīdzinošo analīzi un, balstoties uz to, izvērtēja Jersikas lomu un nozīmi latgaļu zemēs aizvēstures beigās. Guntis Zemītis savukārt apskatīja kultūras saskarsmes un komunikācijas veidus Latvijas teritorijā vēlajā dzelzs laikmetā. Pamatojoties uz 13. gadsimta rakstītajiem vēstures avotiem, kā arī vēlā dzelzs laikmeta arheoloģiskajiem avotiem, tika iztirzāti gan mutvārdu, gan neverbālie komunikācijas veidi, to nozīme.

Viens referāts bija veltīts reliģiskajiem jautājumiem aizvēsturē. Roberts Spirģis skatīja kristietības izplatību Daugavas lībiešu zemēs. Balstoties uz lībiešu pieminekļu arheoloģiskā materiāla analogijām kristietības simbolikā, pētnieks izvērtēja iespējamību, ka lībiešu zemēs kristietība izplatījies jau 11.–12. gadsimtā – periodā pirms krusta kariem.

Plašākās diskusijas izraisīja R. Spirģa referāts. Tika apspriesti jautājumi gan par pagānisma un kristietības mijiedarbību aizvēstures beigās, gan par šo divu reliģisko priekšstatu pazīmēm un identifikācijas iespējām arheoloģiskajā materiālā. Diskusija spilgti parādīja, ka reliģiskais un simboliskais aspekts Latvijas aizvēsturē līdz šim ir salīdzinoši maz izgaismots, un šis jautājums tuvākajā nākotnē var kļūt par vienu no aktuālākajām problēmām Latvijas aizvēstures pētniecībā.

Kopumā priekšlasījumu tēmas aptvēra praktiski visus aizvēstures periodus un deva jaunas atziņas, kā arī jaunas ievirzes visdažādākajos jautājumos.

Elīna Guščika

LATVIJAS VĒSTURNIEKU I KONGRESS, 2. SEKCIJA “VIDUSLAIKU UN JAUNO LAIKU VĒSTURES PROBLĒMAS”

Sekcijas darbs aizsākās ar LU Juridiskās fakultātes profesora Jāņa Lazdiņa uzstāšanos par tēmu “Latvijas civiltiesību avoti un to apkopošanas problemātika (no jauno laiku sākuma līdz Pirmajam pasaules karam)”. Referents stāstīja, kā veidojusies 1864. gada Baltijas vietējo likumu kopojuma 3. daļa (Baltijas civillikums), uz kuru balstās 1937. gada Civillikums. Tajā tikušas apkopotas romiešu un vācu tiesības, savukārt zemnieku privāttiesības bija iekļautas atsevišķos Zemnieku likumos. Pēc referāta LU Vēstures un filozofijas fakultātes profesors Ilgvars Misāns izvirzīja jautājumu, vai ir adekvāti Poliju-Lietuvu un Zviedriju saukt par koloniālām varām attiecībā uz to valdījumiem Baltijā. I. Misāns atzīmēja, ka ir divu veidu koloniju tipi: 1) grieķu gadījums, kad uz kolonijām tika pārnesta un iedzīvīnāta grieķu civilizācija; 2) Āfrikas un Āzijas gadījums, kad metropole “izpumpē”